

O PRIORITATE - CERCETAREA ISTORICĂ ÎN SUD-ESTUL TRANSILVANIEI

Ilie Fonta

Simpozionul: "Românii din sud estul Transilvaniei - istorie cultură, civilizație" este un eveniment de suflet și conștiință românească și merită toată lauda și respectul nostru atât organizatorii, cât și profesorii, cercetătorii, slujitorii arhivelor de stat centrale și județene, oamenii de cultură, clericii care au pregătit comunicări, care au înțeles necesitatea studierii acestor probleme care fac parte din cele mai însemnate teme de cercetare ale științelor socio-umane din România. Importanța studierii acestor probleme a sporit după decembrie 1989, deoarece s-a văzut că în această zonă, la fel ca de atâtea ori în istorie, este foarte greu pentru români să-și păstreze și să-și dezvolte identitatea etnică, culturală și religioasă. Aceste cercetări constituie pentru științele socio-umane și pentru cultura romană un test foarte important, deoarece, de-a lungul secolelor, românii din această zonă au fost supuși unui proces sistematic de deznaționalizare, de maghiarizare, cu orice preț și în orice condiții.

Se cuvine să cinstim memoria înaintașilor noștri din această zonă, să-i facem cunoscuți generațiilor actuale și viitoare și mai ales să prezentăm condițiile vitrege, deosebit de grele în care au luptat pentru păstrarea ființei și identității etnice, pentru afirmarea și dezvoltarea culturii și spiritualității românești.

Este o datorie de onoare să aducem omagiul nostru țăranilor, meșteșugarilor, muncitorilor, intelectualilor, oamenilor politici, clericilor, altor categorii socio-profesionale deoarece viața lor a fost nu numai o luptă pentru existență, ci și una pentru a-și păstra calitatea de români, pentru a trăi și simți românește.

În această zonă, Biserica Românească și-a îndeplinit misiunea în cele mai grele condiții. Atât în trecut cât și astăzi lideri și cercuri politice religioase maghiare au exercitat cele mai diferite presiuni, până la agresiunea fizică, crimă și distrugerea bisericilor (vezi în această privință anii 1940-1944, dar și alte perioade istorice), pentru a determina preoții și episcopii români să-și părăsească turma, să lipsească românii de aici de una dintre cele mai importante și eficiente instituții în lucrarea de apărare și cultivare a identității lor culturale etnice și religioase.

Comunicările științifice au evidențiat existența unor documente istorice scrise sau de altă natură de mare valoare care oferă ample informații referitoare la: continuitatea românilor, viața lor culturală și civilizația în această zonă și, totodată, la extraordinarele presiuni de deznaționalizare și maghiarizare la care au fost supuși. Totodată, au demonstrat că istoria, cultura și civilizația românilor din această zonă au fost foarte puțin studiate, că în perioada comunismului chiar au fost neglijate aceste cercetări.

Consider că instituțiile politice, administrative, juridice, științifice, culturale, de învățământ și religioase ar trebui să acorde importanță studierii acestor probleme. Ar fi necesar ca pe lista temelor de cercetare științifică finanțate de stat să figureze și teme privind istoria românilor din această zonă, dar și viața lor culturală și religioasă actuală. Aceste instituții ar trebui să organizeze simpozioane științifice naționale cu participare internațională, să inițieze proiecte de cercetare științifică inter și multidisciplinară. De asemenea, aceleași instituții ar trebui să acorde o importanță mai mare premiselor necesare pentru ca românii de pe aceste meleaguri să poată să trăiască și să muncească, să se bucure de viață culturală și

religioasă la fel ca românii din celelalte zone ale țării.

Organismele de stat centrale, partidele politice parlamentare, mass-media națională ar trebui să acorde atenție și importanță mai mare cunoașterii și rezolvării problemelor și nevoilor românilor din județele Harghita și Covasna. Statul ar trebui să acorde un sprijin mai mare pentru restaurarea și conservarea monumentelor istorice laice și religioase românești, pentru construirea și repararea bisericilor ortodoxe. Instituțiile statului, dar și cele ale societății civile au răspunderea istorică de a face mai mult pentru a-i ajuta pe românii din sud-estul Transilvaniei să rămână și să fie români, să se bucure de tot ceea ce oferă societatea românească membrilor săi, indiferent de apartenența lor etnică, politică sau religioasă.

Un alt eveniment pe care îl sărbătorim în aceste zile este împlinirea unui an de la crearea Episcopiei Ortodoxe Române a Harghitei și Covasnei. Este meritul Bisericii Ortodoxe Române că a avut această inițiativă, dar cred că dacă s-ar fi încercat s-ar fi reușit mai demult crearea acestei episcopii. Eparhia Covasnei și Harghitei îndeplinește în mai multe condiții nevoile religioase și spirituale ale românilor decât au făcut-o eparhiile Sibiului și Alba Iuliei, sub a căror jurisdicție canonică se găseau cele două județe. Meritul P. S. Episcop Ioan Selejan și al clericilor și laicilor pe care îi păstorește este că se preocupă și de satisfacerea necesităților culturale, științifice și de învățămînt ale românilor din cele două județe și nu numai de nevoile lor religioase. Episcopul și preoții cercetează cu mai multă atenție bisericile, le repară pe cele vechi sau chiar construiesc altele noi. Se exercită adevărate presiuni asupra Direcției Monumentelor Istorice și asupra Secretariatului de Stat pentru Culte pentru a găsi fondurile necesare restaurării și conservării monumentelor istorice bisericești. Mulți credincioși și preoți români au declarat că episcopia asigură românilor din cele două județe un sentiment de mai multă securitate personală și comunitară și apără împotriva celor care încearcă să-i supună la cele mai rafinate și perfecționate presiuni pentru a părăsi cele două județe. Cu alte cuvinte, într-un an de zile, pentru mulți români, Episcopia Ortodoxă a Harghitei și Covasnei a ajuns să reprezinte pentru aceștia ceea ce a reprezentat Biserica Ortodoxă Română pentru românii din Transilvania până în 1918.

Unele voci afirmă că în cele două județe legea administrației publice locale este folosită ca o lege antiromânească. Așa, spre exemplu, protopopiatul ortodox din Miercurea Ciuc a cerut de la primărie autorizație pentru a-și construi un sediu pe propriul teren. Primăria a refuzat acordarea acestei autorizații, protopopiatul s-a adresat justiției și a obținut o hotărîre judecătorească favorabilă. Totuși, primăria refuză, în continuare, acordarea acestui act. Noi nu cunoaștem să fie asemenea acte discriminatorii împotriva bisericilor maghiare din localitățile cu populație majoritar românească. Cei care refuză acordarea acestei autorizații, direct sau prin intermediul unor cercuri politice, se plâng peste tot că minoritatea maghiară din România este discriminată. Noi nu credem că în Franța, Italia, Spania sau într-o țară democratică unei unități bisericești naționale i se refuză o banală autorizație de construcție pe baza legii autonomiei administrației locale. Biserica Ortodoxă Română, Secretariatul de Stat pentru Culte și Ministerul Afacerilor Externe ar trebui să mediatizeze acest caz și să-l aducă la cunoștință Consiliului Europei și a tuturor forurilor internaționale preocupate de respectarea drepturilor omului.

Desigur, istoria românilor din cele două județe trebuie studiată și cunoscută, este necesară o preocupare mai mare pentru dezvoltarea vieții lor culturale și religioase, dar aceste activități nu ne pot împiedeca să construim o societate în care minoritatea maghiară, celelalte minorități etnice, să se bucure de aceleași drepturi și libertăți ca toți cetățenii țării. Dorința României și a vecinilor săi de a se integra în structurile europene ne oferă șansa stabilirii unor noi principii în relațiile dintre minoritățile etnice și statul român, de a face o

lucrare comună, români și maghiari, pentru reconcilierea istorică între statul român și statul ungar. Cred că demersul nu va fi greu deoarece cei mai mulți cetățeni ai patriei noastre și ai Ungariei sunt sau pot fi în relații de colaborare și prietenie, ceea ce înseamnă că premisa esențială a acestei reconcilierii istorice este deja creată.